

Aan het algemeen bestuur

postadres

Postbus 5006
7600 GA Almelo

bezoekadres

Kooikersweg 1 Almelo

t 088-2203333

e info@vechtstromen.nl

www.vechtstromen.nl

onderwerp

Bespreeknotitie KRW
september 2024

datum

26 september 2024

portefeuillehouder
W.A. Siebring

contact behandelaar via
bestuursondersteuning

bijlage(n)

-

Geacht bestuur,

Aanleiding voor deze bespreeknotitie is het agenderingsverzoek van de fractie Water Natuurlijk voor een integrale bespreking van de Kaderrichtlijn Water op basis van een gespreksnotitie die een politiek-bestuurlijk gesprek tussen partijen faciliteert. Tijdens de AB-vergadering van 10 juli jongstleden is deze gespreksnotitie door de portefeuillehouder toegezegd. Onderliggende bespreeknotitie vormt de basis voor dit gesprek met u hierover tijdens AB-themabijeenkomst op 23 oktober.

Gelijktijdig met deze bespreeknotitie ontvangt u de halfjaarlijkse voortgangsrapportage KRW. De voortgangsrapportage beschrijft de voortgang rond maatregelen en doelbereik KRW (zonder expliciete bespreekpunten), deze bespreeknotitie gaat in op een aantal discussie-/gesprekspunten over de keuzes die het DB graag met u wil bespreken. Hiermee wil het DB richting ophalen bij het AB voor vervolgvorstellen over dit onderwerp.

Inleiding

Het voldoen aan de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) is een belangrijke graadmeter voor onze waterkwaliteit. Zowel voor ecologische parameters als diverse stoffen schrijft de Kaderrichtlijn Water doelen voor die uiterlijk in 2027 moeten zijn gerealiseerd. De doelen voor de zgn. prioritaire (chemische) stoffen zijn Europees vastgesteld, de overige doelen zijn door de verschillende lidstaten zelf vastgesteld. Ook kent de Kaderrichtlijn Water het principe van 'geen achteruitgang'; de waterkwaliteit mag niet verslechteren. Ons (openbare) KRW-portaal geeft een goed beeld van het doelbereik KRW ([KRW Portaal \(arccgis.com\)](https://www.krwportaal.nl)).

Overigens meten we vanuit de KRW niet alle stoffen. Nieuwe, opkomende en daarbij ook de zgn. zeer zorgwekkende stoffen worden toegevoegd aan de lijst met prioritaire stoffen, maar gelet op de enorme hoeveelheid (door mensen gemaakte) chemische stoffen is het niet mogelijk deze allemaal te normeren en monitoren binnen de KRW. Ook omvat de KRW niet al het waterkwaliteitsbeleid. REACH is bijvoorbeeld een belangrijke Europese Verordening over de productie en handel in chemische stoffen, belangrijk als bronaanpak om te voorkomen dat schadelijke stoffen in het (water)milieu komen.

Het waterschap is verantwoordelijke voor het realiseren van de maatregelen KRW die moeten bijdragen aan het doelbereik in het regionale watersysteem (de provincie voor het grondwatersysteem, het Rijk voor de Rijkswateren). Het waterschap heeft daarbij vanaf de start van de KRW vooral ingezet op maatregelen in het watersysteem: natuurvriendelijk inrichten van waterlopen, vispasseerbaarheid etc. De laatste jaren zijn hier ook de maatregelen op de rwzi's bijgekomen en, mede naar aanleiding van het advies van Raad Leefomgeving en de Universiteit van Utrecht (Marleen van Rijswijk) wordt ook gekeken of het instrumentarium van Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving voldoende is en wordt toegepast. De voortgangsrapportage geeft aan op welke wijze het waterschap hier invulling aan geeft en gaat geven. De afspraken uit het bestuursakkoord vormen hierbij het financiële kader voor het totaal aan uitgaven en inzet van capaciteit voor de KRW.

Evaluatie Beleidslijn Bronaanpak en Verbetering Meetprogramma Waterkwaliteit

Parallel aan onderliggende notitie en de KRW-voortgangsrapportage is aan u ook de evaluatie van de beleidslijn bronaanpak toegestuurd. Tevens hebben we voor de zomer met u het voorstel voor de verbetering van het meetprogramma waterkwaliteit vastgesteld. Deze onderwerpen hebben grote samenhang met onze inspanningen voor het realiseren van de doelen van de KRW. Hoewel de evaluatie van de Beleidslijn Bronaanpak in de eerste plaats een procesevaluatie is, maakt het wel duidelijk dat we op de punten waar het waterschap kan werken aan een bronaanpak, we dit effectiever en doelgerichter moeten organiseren. Daarbij moeten we goed kijken op welke punten het waterschap een belangrijke rol kan spelen in een bronaanpak en waar een landelijke of zelfs Europese maatregelen nodig zijn. De uitkomsten van de landelijke KRW-evaluatie (dec. 2024) gaat hier ook een rol in spelen. Daarnaast hebben we ook in Rijn Oost verband een studie laten uitvoeren voor verbetering van onze monitoring en de mogelijkheden om maatregelen te nemen voor KRW-probleemstoffen die de norm overschrijden. De mogelijkheden die we nu hebben om vanuit de verbetering meetprogramma waterkwaliteit ook aanvullende onderzoeksmonitoring voor uit te voeren zijn hierbij essentieel.

Een belangrijke stap die we hier komende jaar al in gaan zetten is het opnieuw beoordelen van de vergunningen die we afgeven voor directe lozingen op ons watersysteem. De voortgangsrapportage geeft aan welke stappen we hier in willen nemen. Tevens kunt u hier met de portefeuillehouder VTH tijdens de PEILDag verdiepend van gedachten over wisselen. Maar een bronaanpak behelst meer dan alleen vergunningverlening. We zijn daarom voornemens om in 2025 een bronaanpak 2.0 op te stellen vanuit de aanbevelingen die de evaluatie heeft opgeleverd.

Bespreekpunten per stuurknop

De punten die we op 23 oktober tijdens de AB-themabijeenkomst met u willen bespreken gaan voor een deel over de maatregelen/activiteiten die we voor 2027 willen gaan uitvoeren, maar deels willen we met u ook al verder kijken naar de periode en de inzet van het waterschap na 2027. Over al deze onderwerpen hebben we nog niet een definitief standpunt ingenomen, maar hebben we al wel gedachten over de koers die we voor deze onderwerpen voor ogen hebben. Hierover willen we graag met u van gedachten wisselen, zodat we hiermee rekening kunnen houden bij de vervolgvorstellen over deze onderwerpen. De bespreekpunten zijn geordend naar de grote inhoudelijke 'stuurknoppen' die het waterschap heeft voor het nemen van maatregelen of het stellen van regels die het waterschap heeft om de waterschapsmaatregelen uit te voeren, nodig voor doelbereik KRW: maatregelen in het watersysteem, maatregelen in de waterketen en vergunningverlening, toezicht en handhaving. Daarnaast bieden we ruimte voor het inbrengen van overige punten die het AB met ons wil bespreken voor het realiseren van de doelen voor de KRW, die niet vallen onder de overige bespreekpunten. Het idee is om over de verschillende onderwerpen in kleinere (roulerende) groepen met u in gesprek te gaan

1. Watersysteem

1 a: Grondbeschikbaarheid voor de projecten

De voortgangsrapportage laat zien dat een deel van de KRW-projecten in de realisatiefase zit (bv. Nieuw Drostendiep), een ander (groter) deel zit nog in de planvormingsfase. Grondbeschikbaarheid is een belangrijk knelpunt voor het tijdig en kwalitatief goed uitvoeren van de KRW-projecten. Bij de start van het NPLG was onze inzet om mee te kunnen liften met de gebiedsprocessen NPLG voor het realiseren van de KRW-maatregelen, maar door de vertraging en nu het afstel van het NPLG kunnen we hier niet van profiteren. Maar ook buiten het NPLG zijn er mogelijkheden: vanuit de landelijke KRW-impuls is het instrumentarium dat de overheid in handen heeft om grond te verwerven of te sturen op het grondgebruik beschreven. Maar, zoals de brief van demissionair minister Harbers aan de Tweede Kamer aangeeft, blijft de inzet van dit (dwingende) instrumentarium ook bij de andere waterbeheerders een dilemma. Wij hanteren hierbij de uitgangspunten van het grondbeleid, wat ook is bevestigd in het achtergronddocument KRW dat als bijlage bij het Waterbeheerprogramma is gevoegd :

(https://www.vechtstromen.nl/publish/pages/33091/bijlage_2_achtergronddocument_krw_vechtstromen.pdf): 'Waterschap Vechtstromen gaat uit van vrijwillige grondverwerving en is creatief en vasthoudend om gronden in handen te krijgen of te gebruiken om projecten te kunnen uitvoeren die nodig zijn voor het realiseren van KRW-doelen en voor een klimaat robuuste inrichting'. Alleen in een uiterste geval, wanneer een laatste stuk grond nodig is om een maatregel uit te voeren, overwegen wij de inzet meer dwingend instrumentarium. Wel zijn we bereidt om, indien nodig op basis van volledige schadeloosstelling grond te verwerven. Risico van dit uitgangspunt is wel dat de grondpositie onvoldoende is om maatregelen robuust uit te voeren (of überhaupt te realiseren) en dat uit de monitoring gaat blijken dat de beoogde (ecologische) KRW-doelen niet worden gerealiseerd. Op grotere schaal met dwingend instrumentarium grond verwerven ten behoeve van de KRW veroorzaakt echter 'significante schade' aan het (agrarisch) grondgebruik en daarom willen we dit niet toepassen. We denken bovendien dat het meer grootschalig inzetten van dwingend grondinstrumentarium voor grote onrust en weerstand gaat zorgen in de agrarische sector dat de bereidheid om op een constructieve manier in gesprek te gaan over KRW-maatregelen zeer zwaar onder druk komt te staan. Ook vraagt toepassing van dit instrumentarium veel tijd in voorbereiding en afhandeling. De kans is dat het juist contraproductief gaat werken voor het realiseren van de maatregelen KRW.

Bespreekpunt: het dagelijks bestuur zet in op vrijwillige grondverwerving ten behoeve van de KRW, grootschalige inzet van dwingend instrumentarium geeft juist het risico dat het moeilijker wordt om KRW-maatregelen te realiseren en het draagvlak voor de KRW wordt ondermijnt.

Aan de gesprekstafel: Wilbert Siebring, Gezinus Wolters (Ramon Paalhaar)

1 b: Integraliteit / klimaatrobuustheid

Het waterschap heeft ook als doel om ons watersysteem meer klimaatrobuust in te richten waarbij we enerzijds meer water vasthouden voor droge periodes en anderzijds voldoende ruimte bieden aan water in natte periodes. De beperkte tijd die resteert om de KRW-maatregelen uit te voeren betekent dat projecten minder integraal kunnen worden uitgevoerd dan wanneer we meer tijd hadden gehad. Ook maatregelen als het meer vasthouden van water in het stroomgebied tbv beperken droogval, en realiseren overstromingsvakte ten behoeve van piekbuien kunnen voor de laatste projecten vaak niet worden gerealiseerd. Mogelijk kunnen we het (ecologische) doelgat dus niet helemaal dichtten. In de aanpak Haarvaten op Peil doen we wel ervaring op met een meer integrale aanpak, maar tot 2028 hebben we niet de investeringsruimte om meer van dit soort projecten uit te voeren. We zijn van mening dat na 2027 de focus daarom meer zou moeten liggen op 'klimaatprojecten'. Overigens zijn deze projecten in grote mate ondersteunend aan het realiseren van de KRW-doelstellingen, bijvoorbeeld doordat het vergroten van de sponswerking van de bodem in combinatie met 'ruimte voor water' enerzijds zorgt voor een langere nalevering vanuit 'de bodemspons' en minder droogval en anderzijds zorgt minder felle afvoerpieken en ongewenste uitslijting van waterlopen. Dit betekent echter ook dat na 2027 een blijvende (hoge) investering in de aanpassing van het watersysteem nodig blijft.

Bespreekpunt: vanwege beperkte grondpositie en de beperkte tijd tot 2028 lukt het niet voor alle projecten te werken aan een meer integraal plan. De investeringen in het klimaatrobuust inrichten van onze watersysteem zijn daarom beperkt. Na deze periode ziet het DB de focus meer verschuiven naar investeren in (grootschalige) klimaatrobuste herinrichting van ons watersysteem, die ook bijdragen aan het robuust realiseren van de KRW-doelen.

Aan de gesprekstafel: Gerald Aveskamp (Eddy Diekema, Leo Heitbrink)

2. Waterketen

RWZI's na 2027

Met het vaststellen van de MJV 2025-2034 heeft het bestuur ingestemd met de scope van de maatregelen die voor de KRW op de rioolwaterzuiveringen genomen gaan worden. Het AB heeft echter ook aandacht gevraagd voor de meekoppelkansen voor het verwijderen van microverontreinigingen / medicijnresten. De KRW-maatregelen waar het AB mee heeft ingestemd zijn in ieder geval no-regret: er zijn geen andere technieken die op een effectieve wijze fosfor en stikstof uit het afvalwater kunnen halen dan die nu worden gerealiseerd door het waterschap. Ook wordt er bij de realisatie van deze technieken rekening gehouden met de mogelijkheid om op een later moment nog weer andere technieken na te schakelen die gericht zijn op het verwijderen van microverontreinigingen. Inzet van dergelijke technieken worden ook verplicht vanuit de EU-richtlijn stedelijk afvalwater, wat in de periode 2033-2045 waarschijnlijk gaat betekenen dat in ieder geval bij de rwzi's van Emmen, Enschede en Hengelo deze nageschakelde technieken moeten worden gerealiseerd. Wij willen in 2025 de strategie voor de langere termijn ontwikkeling van de rwzi's / afvalwaterketen verder uitwerken. Een gedachte die daarbij al speelt is dat het wenselijk is direct na de realisatie van de KRW-opgave 'door te pakken' voor de aanpak van microverontreinigingen en niet te wachten tot de verplichtingen die vanuit de EU op ons afkomen.

Hiermee doen we recht aan de aandacht voor deze problematiek in ons bestuursakkoord, maar heeft onder andere ook als voordeel dat er geen 'dip' ontstaat in de capaciteit die we als organisatie nu inzetten voor de KRW en die we ook nodig gaan hebben voor de aanpak van de microverontreinigingen. Dit betekent echter wel dat de investeringsinspanning in de waterketen op een hoog niveau zal blijven na 2027.

Bespreekpunt: Vanwege de KRW-opgave is het investeringsvolume in de waterketen en de capaciteitsinzet van mensen hierop komende jaren op een hoog niveau. Daarnaast hebben we in het bestuursakkoord ook ambities vastgelegd voor de aanpak van microverontreinigingen bij de rwzi's. Een overweging voor het waterschap is daarom om na 2027 door te pakken op de aanpak van de microverontreinigingen waardoor er continuïteit is van kennis en capaciteit, maar waardoor de investeringen in de afvalwaterketen ook op een hoog niveau zullen blijven.

Aan de gesprekstafel: Karst Spijkervet (Jos Jogems, Niek Konings)

3. Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH)

Gelijkwaardig speelveld; waterkwaliteit versus economische ontwikkeling

De vaststelling van de MJV 2025-2034 biedt de financiële ruimte om de capaciteit bij het team VTH uit te breiden. Met deze uitbreiding kan het instrument VTH nadrukkelijker worden ingezet om een bijdrage te leveren aan het realiseren van de doelen van de KRW. Zo worden alle lozingsvergunningen doorgelicht en wordt beoordeeld of deze voldoen aan de KRW.

Daar waar ze niet voldoen, worden ze geactualiseerd en is het mogelijk dat bedrijven met aanvullende voorschriften te maken zullen krijgen. Dit betekent mogelijk forse investeringen bij deze bedrijven. En bedrijven zitten daarbij vaak met hetzelfde 'probleem' als onze rwzi's; vanwege de geringe verdunning van afvalwater door het ontbreken van grote rivieren in ons gebied, zouden de voorschriften strenger kunnen zijn dan in andere delen van Nederland. Anderzijds is het voor de bedrijfscontinuïteit van belang dat de benodigde vergunningen voor een (economisch) duurzame bedrijfsvoering op orde zijn. Hoewel het voorschrijven van de 'best beschikbare technieken' ook een economische afweging kent, zou een striktere toets van vergunningen (en daarbij behorend toezicht en handhaving) een effect kunnen hebben op de concurrentiepositie van bedrijven in ons beheergebied ten opzichte van andere delen van Nederland. Eenzelfde ontwikkeling tekent zich ook al af vanuit de beschikbaarheid van voldoende productiewater voor bedrijven. We zijn echter van mening dat een 'KRW-proof' vergunning een voorwaarde is voor duurzame bedrijfsvoering en hierop geen concessies mogelijk zijn.

Bespreekpunt: Het DB vindt het belangrijk dat de door ons verstrekte vergunningen KRW-proof zijn. Dit is een belangrijke bronmaatregel om vervuiling van het water te voorkomen. Dit kan echter wel (economische) gevolgen hebben voor bedrijven en onze relatie met gemeenten. Hoe kijkt het AB aan tegen de afweging tussen waterbelangen en economische belangen?

Aan de gesprekstafel: Ellen Hemmers (Mirjam Koekoek, Jeannette Mondria (Stephan Nijhof?))

4. Open gesprek; wat kunnen en willen we nog meer doen?

Als Dagelijks Bestuur zijn we best trots op de inzet die we plegen voor het realiseren van de doelen voor de KRW. Naar ons idee laten zien dat we er alles aan doen om, op de punten waar het waterschap maatregelen moet nemen, onze bijdrage te leveren aan het realiseren van de doelen van de KRW. Ook intensiveren we onze monitoring bij de grensmeetpunten en agenderen we de afwenteling vanuit Duitsland op de grensoverschrijdende bestuurlijke tafels.

Aan deze tafel voeren we het open gesprek over of er nog maatregelen / acties zijn die het waterschap aanvullend kan doen.

Bespreekpunt: zijn er nog meer maatregelen / acties die het waterschap zou moeten ondernemen voor het bereiken van de doelen van de KRW?

Aan de gesprekstafel: Stefan Kuks (Richard Andringa, René Nij Bijvank, Frank Brouwer)

Tot slot

Met de AB-themabijeenkomst is het brede gesprek tussen het DB en het AB over de Kaderrichtlijn Water / waterkwaliteit niet afgesloten. Ook hierna zullen wij u, volgens afspraak, halfjaarlijks blijven informeren over de voortgang rond de Kaderrichtlijn Water en met u het gesprek blijven voeren over de keuzes waar het waterschap daarin moet maken. Zo zullen we moeten anticiperen op de uitkomsten van de landelijke KRW-evaluatie en de beleidskeuzes daarbij van het nieuwe kabinet. Zoals aangegeven zijn intensiveren we reeds onze inspanningen rond de vergunningverlening voor de KRW en gaan we breder invulling geven aan een bronaanpak 2.0. Ook willen we vooruit kijken naar de langjarige strategie voor de rwzi's en de daarmee samenhangende afvalwaterketen.

Met vriendelijke groet,
het dagelijks bestuur van waterschap Vechtstromen,

dr. S.M.M. Kuks, watergraaf

drs. R.I. Andringa, secretaris-directeur